

Fantasi som moderne fænomen er en produktiv kraft

Samtaler med Flemming Mouritsen i perioden 2008 til 2012 ved Herdis Toft og Karin Esmann Knudsen

Vi har tidligere talt om fantasi som historisk fænomen. Hvad med fantasi som moderne fænomen?

– Fantasi som moderne fænomen er i høj grad en produktiv kraft til at ændre på tingene. Kreativitet og innovation fungerer som *drive* i samfundsudviklingen. Fantasi er samtidig et mytisk begreb, et redskab til at forstå en anden virkelighed, dvs. et flydende begreb. Det er hele tiden en definitionskamp. Man skal være forsigtig med at identificere fantasien med en skabende urkraft. Moderne fantasi er karakteriseret ved, at den er individuel. Den er også karakteriseret ved at være psykisk subjektiv. Det er en afgørende forskel i forhold til tidligere tiders forståelse. Det vi kalder fantasi er i de traditionelle samfund kollektivt, socialt, objektiveret i myter, i en fælles reference, for eksempel som den

kommer til udtryk i folkedigtning og i legekultur. Den formidles gennem fællesskab, netværk, og overtages fra den ene generation til den anden i en traditionskultur.

I dag har vi en specialisering. Freud prøver at videnskabeliggøre fantasien ved at smide den ned i det ubevidste, som er en moderne helvedesforestilling og en meget gennemslagskraftig moderne myte. Fantasien en slags forskydning af det, som det rigtigt kommer an på. Den kan ses som et driftsudtryk, der er ramt imod en mur, en fortrængning og sublimering, som kan slå ud i sygdom eller samfundsmæssig dæmoni, som fx nazisme.

Fantasien i traditionskulturen er objektivt, går ud i et udtryk, som bruges i fællesskaber. I det moderne går den indad, idet det er tabubelagt i vores samfund at udtrykke det, som hovedet er fuldt af.

Engle og skrubbudser

Klokken var mange. De fleste børn var blevet hentet. Ved et bord sad der 3-4 børn og en voksen og tegnede. Nette, en af de store på seks, sagde pludselig til én af de små:

– Du tegner kruseduller.

Den lille blev ked af det og havde allerede to tårer i øjnene.

– Næh, sagde den voksne til Nette? Det kan du ikke være bekendt, alle tegner kruseduller, når de er små. Det har du også selv gjort. Det er nemlig den måde, man lærer at tegne på.

Tiden gik, og de tegnede videre. Nette sagde pludselig:

– Jeg siger aldrig, at de små tegner kruseduller.

– Nu skal du ikke komme for godt i gang, sagde den voksne.

– Jeg siger aldrig, at de små tegner kruseduller, sagde Nette en gang til.

– Nu skal du ikke tro, du er en engel.

– Jo, sagde Nette, og hvis man skælder engle ud, så bliver de til skrubbudser.